Soatova Hilola Shuhrat qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti II bosqich magistranti

E-mail: soatovahilola12@gmail.com

Tel: +998940823038

MULTIMEDIA RESURSLARIDAN ONA TILI DARSNING TURLI BOSQICHLARIDA FOYDALANISH TEXNOLOGIYASI

Annotatsiya. Mazkur maqolada ona tili darslarining turli bosqichlarida multimedia resurslaridan samarali foydalanish texnologiyasi tahlil qilinadi. Unda darsning kirish, asosiy va yakuniy bosqichlarida audio, video, animatsiya, interaktiv taqdimot va elektron platformalardan foydalanishning metodik asoslari yoritilgan. Shuningdek, multimedia vositalari orqali o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish, matnni tushunish, mustaqil fikrlash va ijodkorlik ko‘nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: multimedia resurslari, ona tili darsi, interaktiv ta’lim, pedagogik texnologiyalar, raqamli ta’lim, nutqiy kompetensiya.

Аннотация. В данной статье анализируется технология эффективного использования мультимедийных ресурсов на различных этапах урока родного языка. Освещаются методические основы применения аудио-, видео-, анимационных материалов, интерактивных презентаций и электронных платформ на вводном, основном и заключительном этапах урока. Также раскрываются возможности мультимедийных средств в развитии речевой компетенции учащихся, понимания текста, формирования навыков самостоятельного мышления и творческих способностей.

Ключевые слова: мультимедийные ресурсы, урок родного языка, интерактивное обучение, педагогические технологии, цифровое образование, речевая компетенция.

Annotation. This article analyzes the technology of effective use of multimedia resources at different stages of the native language lesson. It highlights the methodological foundations for using audio, video, animation, interactive presentations, and electronic platforms at the introductory, main, and final stages of the lesson. The study also reveals the potential of multimedia tools in developing students’ communicative competence, text comprehension, independent thinking, and creative skills.

Keywords: multimedia resources, native language lesson, interactive learning, pedagogical technologies, digital education, communicative competence.

Hozirgi globallashuv va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari jadal rivojlanib borayotgan davrda ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, dars jarayoniga zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, umumta’lim maktablarida ona tili fanini o‘qitishda o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish, ularning mustaqil fikrlash, mantiqiy tahlil qilish va ijodiy yondashuv ko‘nikmalarini shakllantirish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda an’anaviy o‘qitish usullari bilan bir qatorda multimedia resurslaridan foydalanish ta’lim samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida e’tirof etilmoqda. Multimedia vositalari — audio, video, animatsiya, interaktiv taqdimotlar va elektron platformalar orqali o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshirish, mavzuni chuqurroq o‘zlashtirish hamda bilimlarni mustahkamlash imkoniyati kengayadi. Shu bilan birga, bunday resurslar o‘quv jarayonini vizuallashtirish, murakkab tushunchalarni sodda va tushunarli shaklda yetkazish hamda individual yondashuvni ta’minlashga xizmat qiladi.

Ona tili darslari o‘zining mazmun-mohiyati jihatidan o‘quvchilarning og‘zaki va yozma nutqini rivojlantirishga qaratilgan bo‘lib, bunda multimedia resurslaridan foydalanish ayniqsa samarali hisoblanadi. Chunki turli ko‘rgazmali va eshitish vositalari orqali o‘quvchilar matnni yaxshiroq idrok etadi, til birliklarini ongli ravishda o‘zlashtiradi hamda o‘z fikrini erkin ifoda etishga o‘rganadi. Shu sababli darsning kirish, asosiy va yakuniy bosqichlarida multimedia texnologiyalaridan maqsadga muvofiq foydalanish alohida metodik yondashuvni talab etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi — ona tili darslarining turli bosqichlarida multimedia resurslaridan samarali foydalanish texnologiyasini tahlil qilish, ularning o‘quvchilar bilimini oshirishdagi o‘rni hamda nutqiy kompetensiyani rivojlantirishdagi ahamiyatini ilmiy asosda yoritishdan iborat.

Multimedia resurslarining pedagogik mohiyati va ta’lim jarayonidagi o‘rni

Zamonaviy ta’lim tizimida multimedia resurslari o‘quv jarayonini samarali tashkil etishning muhim vositalaridan biri sifatida qaralmoqda. Multimedia texnologiyalari matn, ovoz, tasvir, animatsiya va video kabi turli axborot shakllarini birlashtirgan holda o‘quvchilarga bilimni ko‘rgazmali va interaktiv tarzda yetkazish imkonini beradi. Bu esa o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, diqqatini jamlaydi hamda o‘rganilayotgan mavzuni chuqurroq anglashiga yordam beradi.

Ona tili darslarida multimedia resurslaridan foydalanish o‘quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantirishda alohida ahamiyat kasb etadi. Xususan, audio materiallar orqali to‘g‘ri talaffuzni o‘rganish, video lavhalar orqali nutqiy vaziyatlarni tahlil qilish, animatsiyalar orqali grammatik qoidalarni tushuntirish samarali natija beradi. Shu bois multimedia vositalari o‘quvchilarning eshitish, ko‘rish va idrok etish faoliyatlarini uyg‘un rivojlantiradi.

Ona tili darsining kirish bosqichida multimedia resurslaridan foydalanish

Darsning kirish bosqichi. O‘quvchilarda mavzuga nisbatan qiziqish uyg‘otish va ularni o‘quv faoliyatiga jalb etish bilan xarakterlanadi. Bu bosqichda multimedia vositalaridan foydalanish ayniqsa samarali hisoblanadi.

Masalan:

- Qisqa video lavhalar orqali yangi mavzuga kirish;
- Motivatsion animatsiyalar yordamida muammo qo‘yish;
- Audio materiallar orqali tinglab tushunish ko‘nikmasini rivojlantirish;
- Interaktiv taqdimotlar orqali savol-javob tashkil etish.

Bunday yondashuv o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, ularni faol fikrlashga undaydi va yangi mavzuni o‘zlashtirishga psixologik tayyorlaydi.

Asosiy bosqichda multimedia texnologiyalarini qo‘llash

Darsning asosiy bosqichi bilim berish, tushuntirish va mustahkamlash jarayonlarini o‘z ichiga oladi. Ushbu bosqichda multimedia resurslaridan tizimli va maqsadga yo‘naltirilgan foydalanish ta’lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Quyidagi texnologiyalar keng qo‘llaniladi:

- Video darslar orqali mavzuni tushuntirish;
- Animatsiyalar yordamida grammatik qoidalarni vizuallashtirish;
- Interaktiv mashqlar orqali bilimlarni mustahkamlash;
- Elektron platformalar (testlar, topshiriqlar) orqali nazorat.

Masalan, gap bo‘laklarini o‘rganishda animatsion ko‘rgazmalar orqali so‘zlarning vazifasini ko‘rsatish o‘quvchilarga mavzuni tez va aniq tushunishga yordam beradi. Shuningdek, interaktiv testlar o‘quvchilarning bilim darajasini aniqlash va ularni mustaqil ishlashga o‘rgatishda muhim ahamiyatga ega.

Yakuniy bosqichda multimedia vositalaridan foydalanish

Darsning yakuniy bosqichi o‘rganilgan bilimlarni umumlashtirish, baholash va xulosa chiqarish jarayonini o‘z ichiga oladi. Bu bosqichda multimedia vositalaridan foydalanish o‘quvchilarning bilimini mustahkamlashda muhim rol o‘ynaydi.

Quyidagi usullar samarali hisoblanadi:

- Interaktiv testlar orqali bilimni tekshirish;
- Video yoki slaydlar orqali mavzuni qisqacha takrorlash;
- Elektron platformalarda refleksiya tashkil etish;
- O‘quvchilar taqdimotlari orqali yakuniy xulosa chiqarish.

Bunday yondashuv o‘quvchilarning o‘zlashtirgan bilimlarini tizimlashtirishga, o‘z-o‘zini baholash ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Multimedia resurslaridan foydalanishning metodik jihatlari va samaradorligi

Multimedia texnologiyalaridan samarali foydalanish uchun o‘qituvchi quyidagi metodik talablarni hisobga olishi lozim:

- Dars maqsadiga mos resurslarni tanlash;
- O‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini inobatga olish;
- Interaktivlikni ta’minlash;
- Vaqtni to‘g‘ri taqsimlash;
- Teskari aloqani tashkil etish.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, multimedia vositalari asosida tashkil etilgan darslar o‘quvchilarning bilim olish motivatsiyasini oshiradi, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, dars samaradorligi va o‘zlashtirish darajasi sezilarli darajada ortadi.

Xulosa qilib aytganda, ona tili darslarining turli bosqichlarida multimedia resurslaridan samarali foydalanish ta’lim jarayonini modernizatsiya qilishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Multimedia texnologiyalari orqali darsni yanada qiziqarli, interaktiv va samarali

tashkil etish imkoniyati yaratiladi. Ayniqsa, darsning kirish, asosiy va yakuniy bosqichlarida mos ravishda tanlangan multimedia vositalari o‘quvchilarning bilimni chuqurroq o‘zlashtirishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, multimedia resurslaridan foydalanish o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish, matnni anglash, mustaqil fikrlash hamda ijodiy yondashuv ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, bunday yondashuv o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi va ularning o‘quv faolligini kuchaytiradi.

Shu asosda, ona tili o‘qituvchilariga dars jarayonida multimedia resurslaridan maqsadga muvofiq va tizimli foydalanish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga keng joriy etish tavsiya etiladi. Kelgusida ushbu yo‘nalishda ilmiy-amaliy tadqiqotlarni yanada kengaytirish ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ta’lim sohasini rivojlantirishga oid qarorlari va farmonlari. – Toshkent, 2020–2023.

2. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. Umumiy o‘rta ta’limning davlat ta’lim standarti. – Toshkent, 2021.
3. Abduqodirov A.A., Begmatov A.B. Ta’limda axborot texnologiyalari. – Toshkent: Fan, 2021.
4. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2020.
5. Yo‘ldoshev J.G. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2021.
6. Bates A.W. Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning. – Vancouver, 2022.
7. Hodges C., Moore S., Lockee B., Trust T., Bond A. The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning. – 2020.
8. Mayer R.E. Multimedia Learning (2nd edition, updated insights). – Cambridge University Press, 2021.